

Александра Павићевић

Етнографски институт САНУ

aleksandra.pavicevic@ei.sanu.ac.rs

Друштвене и хуманистичке науке пред изазовима постдисциплинарности и тржишта.

Искуства у вези са осмишљавањем, организовањем и финансирањем научних истраживања

Током последњих неколико деценија били смо сведоци интензивних промена света у коме живимо. Иза доминантне слике технолошког прогреса, с једне, и непрестаног нивелисања политичких моћи, с друге стране, промене су се одвијале и на свим друштвеним нивоима, задирући у суштину темељних поставки културе модерног света. Разградња традиционалних оквира идентитета, релативизација система вредности и снажни импулси личне слободе били су врста улазнице у *постмодерно стање духа*, које је, тежећи ка *помирењу*, заправо до крајности продубило јаз између цивилизације као хумане креације и цивилизације као система *per se*, који умногоме почива на негирању универзалних вредности човека.

Политичка, економска, друштвена и културна реструктурирања, као и евидентне и вишезначне кризе изазване процесима глобализације, одразили су се и на научно стваралаштво посебно у области хуманистичких дисциплина. Убрзано и свакодневно мењање слике света инспирисало је настајање нових теоријских оквира и ширење тематских и методолошких могућности појединих дисциплина. Излажење из *традиционалног* концепта дисциплинарности, односно – развијање интердисциплинарности и мултидисциплинарности, било је логична последица жеље за разумевањем све сложенијег мозаика савременог тренутка.

С друге стране, међутим, нови приступи су често почивали на потпуном негирању вредности дотадашњег интелектуалног наслеђа. Тако је, на пример, поновно *откривање* прошлости неминовно променило однос истраживача према садашњости. „Покорица актуелности“, како Јан Асман описује недостатак увида у оно што је релевантно у одређеном историјском и друштвеном контексту, јавила се као најсигурније прибежиште од неизвесности историографског *предања*. Упоредо са тиме, дефинитивно и коначно одустајање од идеала објективности довело је до тога да се императивни поступак ауторефлексивности често завршава у апстраховању објекта истраживања, или пак у потпуном интелектуалном нихилизму услед немогућности његове спознаје.

Неки аутори ово *пост стање* у научној мисли оначавају термином *постдисциплинарности*. Под њиме једни подразумевају отварање нових могућности за формирање холистичког приступа у проучавању људи, друштава и

култура, док други сматрају да је реч о покушају поновног проналажења (или читавања) вредности у знање о њима.

Свакако, ово *пост стање* у научној мисли подразумева откривање идеолошких подтекстова у свему ономе што се сматра *природним, датим* и *нормалним* у одређеном културном контексту, и више од тога – оно почива на одустајању од *истине*, односно, на тежњи ка знању које је *ослобођено* апсолутних и коначних закључака и каквог-таквог гаранта континуитета.

Међутим, имајући у виду процесе споменуте на самом почетку овог уводника, стиче се утисак да промена концепта знања није последица само *ослобађања* од научних догми нити од ширења граница дисциплина, већ да се она одвијала и под латентним утицајима процеса свеобухватне меркантилизације, у складу са новим, глобалним економско-политичким идеологијама. У вези са овим опажањем свакако могу бити одједи у научном свету културе ревизије (*audit culture*), која намеће императиве тржишта у областима које доскора нису биле, а ни сада нису превише конкуретне ни на тржишту новоконципираног знања ни на тржишту робе.

Инвестиције у културни капитал цивилизације очигледно нису приоритетне у оквирима глобалних економских кретања. Може се чак рећи да је у питање доведен и њихов опстанак, али не само захваљујући *спољашњим* интервенцијама, већ и услед својеврсне аутомаргинализације до које је дошло услед описаног сплета околности.

Темат *Хуманистичке науке пред изазовима постдисциплинарности и тржишта* замишљен је као платформа за размену искустава међу еминентим научним радницима из различитих земаља.

Због свега реченог сматрамо да је питање положаја и улоге друштвених и хуманистичких наука у савременом свету тема која заслужује озбиљну елаборацију. Допринос разумевању ове проблематике свакако је и темат који се у овој свесци Гласника Етнографског института ставља на увид читаоцима.